

scontat: Avem cite trei zile pe săptămîna fiecare secție, dar, de fapt, nu sînt reprezentate decît cite 2 spectacole pe săptămîna.

Facem multe deplasări: la Tirgu Mureș, la Miercurea Ciuc, la Sf. Gheorghe. În deplasare avem un succes mai accentuat decît la noi la sediu. Am izbutit să păstrăm această tradiție — avem public în deplasări... Oricum, noi, secția maghiară, lucrăm mai mult decît am lucrat înainte de Revoluție. La secția română lucrurile sînt ceva mai dificile, dar, totuși... merge destul de bine... la secția română premierele de după Revoluție au fost: **Baia romană** de Stratiev și **Proștii sub clar de lună** de Mazilu. Prima — montată de Cristian Ioan; a doua, de Ioan Ieremia... cu succes la sediu... au plecat trei actori de la noi... Rodica Baghiu, Nicolae Cristache și Marina Procopie. Așa că se simte nevoia de actori la secția română... situația e destul de proastă din acest punct de vedere... și se mai resimte acut lipsa de regizori... ca și înainte de... La noi viața politică nu influențează viața teatrală... noi nu facem politică, noi facem teatru... În oraș acum e liniște... nu există nici un fel de bruiaj politic... dacă publicul vine la teatru, indiferent ce se întîmplă în viața politică, pentru noi, cei din teatru, e bine... Din păcate, Revoluția nu a produs o îmbunătățire a interesului manifestat de public față de teatru... poate avem și noi o parte de vină... adversarul nostru este televiziunea: și cea română și cea maghiară; acum, și cea română... Avem probleme cu renovarea sediului, mai bine zis a sălii Teatrului „Nord” din Satu-Mare... care e pe punctul să se dărîme... dacă vara aceasta nu intră în renovare nu știu dacă vom putea începe stagiunea viitoare... ni s-au promis bani, dar... să vedem... așteptăm LEGEA TEATRELOR...

Oare Ardealul s-a stabilizat mai devreme decît vechiul „Regat”? Sau faptul că la București zilele și nopțile continuă să fie incandescente, sub forja evenimentelor din stradă, repune în actualitate, pentru ardeleni, aserțiunea: „pentru noi soarele răsare de la București”? Dacă în zilele Revoluției, la rubrica „Marii Publicități” care ocupa 24 de ore din 24 programul Televiziunii, se întrevădea apelul: „aștept provincia”, acum, cînd la București se încropește starea de drept a României, pînă după alegeri „provincia așteaptă”? Ce? Teatrele așteaptă LEGEA TEATRELOR. Pentru unele dintre ele această lege e a vieții sau a morții...

PAUL CORNEL CHITIC

RADU STANCA: UN SPECTACOL AL TEXTELOR

Un leit-motiv obsesiv al receptării critice a operei lui Radu Stanca îl constituie punerea în evidență a întimei legături dintre literatură și omul de teatru ce coexistau într-o aceeași făptură artistică. De aici un ansamblu de interdependențe și/sau simple influențe, accentul căzînd, cu predilecție, pe rolul jucat de activitatea poetului ca om al scenei, loc geometric al preocupărilor sale (extra)literare. Ion Pop nu lasă loc nici unui dubiu și își intitulează capitolul respectiv din **Jocul poeziei** (Ed. Cartea Românească, 1985) — **Spațiul scenic al baladei**: „resurecția baladei” constituie un program implicit de „teatralizare” a poeziei, evenimentul baladesc caracterizîndu-se, în primul rînd, „printr-o stare perpetuă de conflict dramatic”. Emil Manu, sesizînd „polivalența lui Radu Stanca, accentuează „aspect(ul) de spectacol jucat” al fazei sale baladesti. Fine disocieri îi prilejuiesc lui Gheorghe Grigurcu constatarea „hamletismului grațios, estetizat al poeziei stanciene de viri”.

Numai că, înaintînd pe calea prelucrării datelor oferite de dosarul ecorurilor în critica de specialitate, analiza dezvăluie o **primă contradicție**, teoretică, pe care aș numi-o o contradicție a **receptării** și pe care o voi opune unei contradicții simetrice, a producerii. Inclîn să cred că însuși autorul, fascinat, între problemele teoretice, și de triada fenomenologică scrisă — operă — citit (vezi eseul **Problema cititului**), n-ar fi avut nimic de obiectat împotriva acestor contradicții iterate în zonele de profunzime și de suprafață ale complicității fenomen artistic astfel generat!

Dar cum ia naștere, practic, această primă contradicție? Atenția ne e atrasă, în principal, de mărturiile lui Ovidiu Cotruș ce consemnează reacția lui Blaga în fața primelor producții teatrale stanciene:

„Prețuia/Blaga/îndeosebi admirabilele piese de teatru ale lui Radu Stanca, marile lor virtuți poetice, unite cu un remarcabil simț al scenei: «Mă bucur — spunea el — că Radu n-a uitat, ca alții, că teatrul este în primul rînd poezie»”.

Este clar că de la influența marcată a scenicului asupra poeziei s-a trecut la o relație de tip invers, în care preocupîntoarea este identificarea matricială a filonului liric, considerat germene al dramaticului. Dacă am absolutiza, în acest punct, datele problemei, constatarea s-ar dovedi de-a dreptul paradoxală. Toată teoria baladei ca **forma mentis** ar fi minată în chiar fundamentele ei. Să observăm, însă, că, după ce pune în evidență „virtuțile poetice” ale textului dramatic, Blaga nu uită să adauge „unite cu un remarcabil simț al scenei”. Este tocmai

ceea ce va nuanța mai tirziu și Cornel Regman cînd va accentua latura de „spectacol” a textelor, indiferent de apartenența lor la genuri și specii. Pentru criticul atent, regizorul este „dublat însă de un fin estetician și filozof al culturii și vergeat de un demon al ubicuității”. Similar, Ștefan Aug. Doinaș conchidea că „Radu Stanca respiră un fel de ozon de esențe ale culturii”.

Din toată această amplă desfășurare de forțe critice (căreia i-am refăcut doar punctele esențiale, fondul fiind susceptibil de numeroase completări) nu reiese decît faptul că, privită de aproape, această primă contradicție a receptării este, totuși, una aparentă, avîndu-și obirșia în același eclectism (să-i zicem) programat al operei, deosebit de fertil în a genera nedeterminări ulterioare. „Faptă de regizor, de bună seamă!” În plus, din descurgerea (parțială) a ațelor maniere ale acestui joc de-a scena-poezia, ar mai reieși că, în ciuda faptului că respectiva contradicție se dovedește a fi una aparentă, consecințele ei sînt cit se poate de reale! Din manevrarea abilă araporturilor de falsă incidență și cauzalitate încă multe lucruri pot fi scoase la iveală...

O soluție, dacă ea există, nu poate fi găsită aici. Contradicția cu efect catartec, eliberator, este cea a producerii nu cea a receptării. La un autor cu acut simț teoretic, contradicția ține de însuși polimorfismul creației sale, este inerentă dialecticii teoriei și practicii textuale. Rigorizarea auto-impusă a preceptului aproape întotdeauna presupune asumarea unui anume grad de libertate. Foarte just va remarca Ion Vlad că lui Radu Stanca i se poate lipi ca un blazon propoziția pe care acesta i-o aplicase unui erou favorit de monografie (Ștefan Braborescu): „inteligentă fierbinte, maleabilă (subl. mea — D.S.B.), capabilă de reverberații luminoase”. În prefața sa la esetica lui Radu Stanca (strînsă în volumul **Acvariu**) Mircea Tomuș se situează pe poziții similare: „o aparență de formulări precise și riguroase, dure în logica lor, ca o plată, și un miez esențial cald, viu, fre-mătător, inspirat însetat de zbor înalt. Armura ascunde realitatea vie a cavalerului, numai flacără și gînd”.

Teoria, mai bine zis frenetic-calculata teoretizare, ascunde la un asemenea tip nelineștit de creator o **contradicție originară**, determinînd structura personalității artistice și eliberînd receptarea de false complexe. Creditul teoriei nu este în mod obligatoriu validat de textul dramatic în sine. Fascinați de impulsul teoretizării, în egală măsură criticul și autorul vor trebui să vadă în el altceva decît o „pre-istorie ascunsă a textului”, în care poți descifra intenții, dar nu și desfășurări viitoare complete. Să nu uităm nici vocația organică a multiplicării artistului și să încercăm din acest veritabil cîmp al relativității, încercînd să vedem în chip de unică desfășurare completă, de la un capăt la altul al scenei și vieții (lumea textului și textul lumii), „drama omului care se năruie, lucid pînă-n ultima clipă”, dublată de o îndoială fundamentală:

„Vom fi tot noapte-acele îndepărtate țăr-muri?”

DAN-SILVIU BOERESCU

